

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Кафедра історії України, археології та краєзнавства

(підпис)

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри

Острячко А.М.

(прізвище та ініціали)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Юридична психологія

(назва навчальної дисципліни)

Освітня програма підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти в галузі знань 08«Право» за спеціальністю 081 «Право»

(назва освітньої програми для обов'язкових дисциплін)

2020–2021 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри історії України, археології та краєзнавства

Протокол № 1 від 01 вересня 2020 року.

Розробник Третяк О.С., професор кафедри історії України, археології та краєзнавства, доктор педагогічних наук, кандидат психологічних наук, професор
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Мова навчання – українська.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 08 «Право»		
Розділів – 5	Спеціальність 081 «Право»	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90		1-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Перший освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		20 год.	
		Семінарські	
		16 год.	
		Самостійна робота	
		54 год.	
		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить – 40,0% до 60,0%

2. Заплановані результати навчання

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів знань про закономірності поведінки людей в системі правових відносин, а також структури і видів юридичної діяльності.

Завдання:

- засвоєння здобувачами вищої освіти знань про засади юридичної психології та психологічні особливості різних видів юридичної діяльності;
- формування готовності, вмінь та навичок застосування психологічних знань при вирішенні професійних завдань;
- розвиток, удосконалення, професійно-важливих здібностей і якостей: спостережливості, пам'яті, мислення, комунікативності та ін.;
- прищеплювати та покращувати соціально-психологічну культуру майбутнього юриста.

У результаті вивчення дисципліни студенти мають володіти такими **компетентностями**, як:

проектувальні – вміння формулювати цілі та завдання й визначати кінцеві результати діяльності юриста; враховувати психологічні особливості суб'єктів правовідносин при проектуванні їхньої поведінки; використовувати мову та мовлення як засіб передачі інформації з урахуванням протікання пізнавальних процесів; здійснювати планування та ставити завдання і обирати способи і засоби для їх вирішення; визначати індивідуальну траєкторію розвитку;

конструктивні – визначати зміст окремих видів діяльності юриста; визначати психологічні властивості суб'єктів правовідносин;

інформаційні – уміти працювати з різними джерелами інформації, включаючи новітні інформаційні технології та бази даних;

організаторські – уміння організовувати індивідуальну та групову роботу; організовувати проведення різних дискусій, психологічних тренінгів; організовувати різні види пізнавальної діяльності;

комунікативні – вміти будувати взаємодію та взаємовідносини; уміти встановлювати контакти з суб'єктами правовідносин; запобігати та вирішувати конфлікти, підтримувати творчі контакти з питань наукової діяльності;

дослідницькі – вивчати, узагальнювати та аналізувати різні ситуації, що мають місце в юридичній практиці; здійснювати пошукову діяльність. Здійснювати саморозвиток у професійному і особистісному плані.

У результаті вивчення навчальної дисципліни:

– визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання;

– демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань;

– ілюструвати прикладами закономірності та особливості функціонування та розвитку психічних явищ;

– знати та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога;

– складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до запиту;

– пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання;

– демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку;

– демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

– загально-психологічні і соціально-психологічні основи, що проявляються у сфері права, правового регулювання та юридичної діяльності;

– класифікацію психічних явищ, зокрема, основні психічні процеси, стани й властивості особистості;

– соціально-психологічні основи діяльності й спілкування людини;

– проблеми правової соціалізації особистості, фактори і умови формування правосвідомості і причини її деформації;

– психологічні аспекти криміналізації особистості, механізми злочинної поведінки і особистості злочинця;

– психологічну характеристику діяльності працівників правоохоронних органів та психологічні аспекти проведення окремих слідчих дій;

– психологічні закономірності пенітенціарної діяльності аби ефективно використовувати систему заходів, що сприяють корекції поведінки правопорушників.

вміти:

– аналізувати психологічні особливості функціонування людини і суспільства в сфері правових відносин та правової поведінки;

– визначати індивідуально-психологічні відмінності особистості за їхніми проявами у юридичній діяльності;

– враховувати закономірності психологічного опосередкування діяльності юристів та формування відповідних вмінь та навичок вирішення професійних завдань з основних напрямків їх діяльності;

– здійснювати психологічний аналіз особистих рис особи, яка являє собою об'єкт юридичної діяльності в т.ч. правопорушників (злочинців), потерпілих, свідків тощо

– здійснювати соціально-психологічний аналіз злочинної групи, визначати статус її окремих учасників, розробляти психологічні шляхи та засоби попередження і розслідування групових злочинів;

– визначати психологічні особливості проведення окремих слідчих дій, аналізувати підстави для призначення судово-психологічної експертизи.

3. Програма

Розділ 1. Теоретико-прикладні засади юридичної психології

Тема 1. Юридична психологія як наука

Об'єкт, предмет юридичної психології, її місце і роль у системі наук. Структура юридичної психології. Принципи юридичної психології. Зв'язок юридичної психології з іншими науками. Система методів юридичної психології: спостереження, експеримент, метод тестів, бесіда, метод незалежних характеристик, біографічний метод, інтерв'ювання, анкетування, проєктивні методики. Розвиток і становлення юридичної психології.

Тема 2. Загально-психологічні та соціально-психологічні основи в юридичній психології

Психологічна структура юридичної діяльності: за профілем: правоохоронна, правозастосувальна, судова; за суб'єктами її реалізації: оперативно-розшукова, слідча, по здійсненню правосуддя, пенітенціарна, прокурорська, адвокатська, нотаріальна. Допоміжні види юридичної діяльності: профілактична, посвідчувальна. Юридична діяльність за структурою: пізнавальна, конструктивна, комунікативна, організаторська. Психологічні особливості юридичної діяльності. Соціально-психологічні аспекти юридичної діяльності.

Розділ 2. Психологія правосвідомості особистості та правоохоронної діяльності

Тема 3. Правова психологія

Психологічні аспекти правової соціалізації особистості. Особистість і права свідомість. Виникнення права як форми суспільної свідомості. Психологічні умови дієвості правових норм. Психологічна характеристика правосвідомості. Соціально-психологічні аспекти ефективної правотворчості. Соціально-регулятивна сутність права. Соціалізація, її напрями, типи. Поняття правової соціалізації та її зміст. Шляхи засвоєння правових норм і цінностей. Правова соціалізація і десоціалізація особистості (дефекти правової соціалізації). Психологічні компоненти й основні функції правосвідомості. Психологічні особливості законослухняної та протиправної поведінки особистості.

Тема 4. Кримінальна психологія

Поняття особистості злочинця. Соціально-психологічні підходи до проблеми вивчення особистості злочинця та злочинної поведінки. Психологічна структура особистості злочинця. Види спрямованості особистості злочинця. Провина, правопорушення, злочин. Класифікації та типології особистості злочинців. Особливості особистості насильницьких злочинців. Психологічні особливості неповнолітніх правопорушників. Психологія організованої злочинності. Злочин як різновид поведінки людини. Структурно-психологічний аналіз злочинної дії. Потреба, мотив, мета та результат злочинного діяння. Вибір способу вчинення злочину. Психологічні аспекти насильства та агресії.

Тема 5. Психологія злочинної поведінки

Психологічні причини злочинної поведінки на рівнях: соціально-психологічному – соціальні традиції, настрої, правосвідомість, ціннісні орієнтації, а також механізми – громадська думка, мода, міжособистісне спілкування, психологічний вплив, конформізм та ін.; психофізіологічному і біологічному – вплив властивостей нервової системи, темпераменту і процесів фізіологічного характеру на злочинну поведінку. Зв'язки психічних станів і процесів (пізнавальних, емоційних, вольових), психічних властивостей (направленості, здібностей, характеру) зі злочинною поведінкою. Об'єктивні та суб'єктивні причини правопорушень. Психологічна структура злочинного діяння: формування мети злочинної дії; мотивація і мотиви злочинної дії; прийняття рішення про здійснення конкретної злочинної дії; спрямованість і зміст злочинного наміру; способи, засоби і умови здійснення злочинного діяння; досягнення результату і ставлення суб'єкта до цього результату. Психологічні наслідки здійсненого злочину. Психологічна структура здійсненого злочину.

Розділ 3. Психологія юридичної діяльності

Тема 6. Психологічна підготовка працівників правоохоронних органів

Поняття професійно-психологічної підготовки працівників правоохоронних органів. Професійна компетентність та професіоналізм працівника правоохоронних органів. Поняття про професійну деформацію особистості. Основні напрями професійної деформації особистості працівника правоохоронних органів.

Тема 7. Психологія слідчих дій

Психологія огляду місця події: емпіричне спостереження, розумова діяльність. Різні способи приховування злочину. Психологія обшуку і виїмки. Важливі психологічні особливості обшуку. Психологічні фактори, які враховують злочинці при виготовленні потайників та сховищ. Основні психологічні закономірності в конфліктній ситуації обшуку. Встановлення мовного контакту з особою, яку обшуковують. Психологія впізнання. Суб'єкти впізнання. Використання для впізнання особи її усної мови. Впізнання предметів. Психологія слідчого експерименту: моделювання ситуації; розміщення учасників; психологія учасників; інтерпретація результатів. Психологія перевірки показів на місці: основні завдання, які вирішує слідчий; врахування психологічних аспектів; організація фотографування, відеозапису.

Тема 8. Психологія судової діяльності

Психологія судді: пізнавальна діяльність судді; роль змагальності у судовому процесі; вплив негативних факторів на психічні стани судді; культура поведінки та мови судді. Психологічні особливості судового процесу. Процесуальні правовідносини. Психологічні особливості діяльності обвинувача, захисту, суду. Психологія ухвалення рішення судом. Психологія особи підсудного, що обумовлена його індивідуально-психологічними особливостями. Психологічні стани підсудного.

Тема 9. Психологія діяльності прокурора й адвоката

Психологія прокурорської діяльності. Обвинувальна промова прокурора. Полеміка прокурора з захистом. Організаторські здібності в роботі з людьми прокурора. Психологічні особливості діяльності адвоката. Компоненти діяльності адвоката: пізнавальний, комунікативний, організаторський, конструктивний. Психологічні аспекти відносин адвоката і прокурора в суді. Судова етика в діяльності прокурора й адвоката.

Тема 10. Пенітенціарна психологія

Сутність пенітенціарної психології. Соціально-психологічна адаптація засудженого. Основні напрями досліджень у галузі пенітенціарної психології. Методи впливу на особу засудженого в установах виконання покарань. Колективи засуджених та їх психологічна характеристика. Вплив соціальної ізоляції на особу. Психологія тюремного побуту. Психологічні основи ресоціалізації засуджених.

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л	с	ср.
Розділ 1. Теоретико-прикладні засади юридичної психології				
Тема 1. Юридична психологія як наука	7	2	–	5
Тема 2. Загально-психологічні та соціально-психологічні основи в юридичній психології	10	2	2	6
Розділ 2. Психологія правосвідомості особистості				
Тема 3. Правова психологія	10	2	2	6
Тема 4. Кримінальна психологія	10	2	2	6
Тема 5. Психологія злочинної поведінки	9	2	2	5
Розділ 3. Психологія юридичної діяльності				
Тема 6. Психологічна підготовка працівників правоохоронних органів	9	2	2	5
Тема 7. Психологія слідчих дій	10	2	2	6
Тема 8. Психологія судової діяльності	7	2	–	5
Тема 9. Психологія діяльності прокурора й адвоката	8	2	2	4
Тема 10. Пенітенціарна психологія	10	2	2	6
Всього	90	20	16	54

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 2. Загально-психологічні та соціально-психологічні основи в юридичній психології	2
2	Тема 3. Правова психологія	2
3	Тема 4. Кримінальна психологія	2
4	Тема 5. Психологія злочинної поведінки	2
5	Тема 6. Психологічна підготовка працівників правоохоронних органів	2
6	Тема 7. Психологія слідчих дій	2
7	Тема 9. Психологія діяльності прокурора й адвоката	2
8	Тема 10. Пенітенціарна психологія	2
	Разом	16

6. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Юридична психологія як наука	5
2	Тема 2. Загально-психологічні та соціально-психологічні основи в юридичній психології	6
3	Тема 3. Правова психологія	6
4	Тема 4. Кримінальна психологія	6
5	Тема 5. Психологія злочинної поведінки	5
6	Тема 6. Психологічна підготовка працівників правоохоронних органів	5
7	Тема 7. Психологія слідчих дій	6
8	Тема 8. Психологія судової діяльності	5
9	Тема 9. Психологія діяльності прокурора й адвоката	4
10	Тема 10. Пенітенціарна психологія	6
	Разом	54

7. Індивідуальні завдання

№	Реферати-повідомлення як виступи під час семінарських занять	Розподіл часу (год.)
1	Система юридичної психології.	1
2	Методи юридичної психології	1
3	Роль юридичної психології в оптимізації професійної діяльності	1
4	Структура юридичної діяльності	1
5	Особливості пізнавальної діяльності юриста	1
6	Соціально-психологічні основи праці юриста	1
7	Взаємозв'язок основних компонентів психологічної структури юридичної діяльності	1
8	Складові правової соціалізації	1
9	Способи засвоєння правових норм і цінностей	1
10	Компоненти правосвідомості	1
11	Умови дієвості правових норм	1
12	Характеристика основних детермінант злочинної поведінки	1
13	Класифікація типів злочинців	1
14	Фактори, що впливають на формування антисоціальної поведінки неповнолітніх	1
15	Соціально-психологічні особливості організованої злочинності	1
16	Характеристика психологічних причин злочинної поведінки	1

№	Реферати-повідомлення як виступи під час семінарських занять	Розподіл часу (год.)
17	Психологічна структура злочинного діяння	1
18	Мотивація злочинної поведінки	1
19	Психологічні наслідки злочину	1
20	Психологічні основи слідчої тактики	1
21	Розумові завдання, які вирішує слідчий під час огляду місця події	1
22	Психологічні особливості виїмки	1
23	Сутність психології впізнання та психологічні особливості слідчого експерименту	1
24	Характеристика професійних якостей судді	1
25	Психологічні особливості судового процесу	1
26	Індивідуально-психологічні особливості, що обумовлюють поведінку підсудного у суді	1
27	Специфічні особливості пізнавальної, комунікативної, конструктивної, засвідчувальної діяльності прокурора	1
28	Психологічні особливості адвокатської діяльності	1
29	Психологічні умови, які сприяють побудові гармонічних взаємовідносин між державним обвинувачем і захисником у суді	1
30	Вплив соціальної ізоляції на особистість засудженого	1
	Всього:	30

8. Методи контролю

Поточне тестування, усне опитування, підсумковий тест, індивідуальні консультації.

Критерії оцінки виконання навчальних завдань є одним з основних способів перевірки знань, умінь і навичок студентів з дисципліни «Юридична психологія».

При оцінці знань та виконанні завдань за основу оцінювання слід брати повноту відповіді та правильність виконання.

Необхідно враховувати такі вміння і навички студентів:

- диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання;
- застосовувати правила, методи, принципи юридичної психології та враховувати закономірності і особливості психічних явищ у конкретних ситуаціях;

- викладати матеріал логічно і послідовно;

- користуватися додатковою літературою.

Поточний контроль набутих теоретичних знань здійснюється під час семінарських занять у формі усного та письмового індивідуального та фронтального опитування. Тестовий контроль проводиться під час останнього семінарського заняття протягом 1 академічної години.

Форма підсумкового контролю – залік.

9. Схема нарахування балів

Розподіл балів:

1-2 бали – за відвідування лекції та грамотне і акуратне ведення конспекту;

0,5-3 бали – за відповідь на семінарському занятті:

3 бали – при відповіді на питання студент виявив глибокі, міцні, узагальнені, системні знання навчального матеріалу; здатний аргументовано використовувати їх у нестандартних ситуаціях; уміє самостійно знаходити джерело додаткової інформації та аналізувати й використовувати її, виявляє власне ставлення до неї; самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію до них. Вільно висловлює власні судження і переконливо їх аргументує; презентує власну інтерпретацію навчального матеріалу; уміє запропонувати проблемне або суперечливе питання для розгляду іншими студентами; відповідь студента повна, логічна, доказова, обґрунтована, творча;

2 бали – студент виявляє знання і розуміння навчального матеріалу; правильно, логічно відтворює його; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; уміє аналізувати і систематизувати інформацію, встановлювати найсуттєвіші зв'язки й залежності між явищами й фактами, використовуючи загальновідомі докази у власній аргументації; відповідь студента повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями, їй бракує власних суджень;

1 бал – студент може в цілому самостійно відтворювати (на репродуктивному рівні) значну частину навчального матеріалу; здатний з помилками й неточностями дати визначення понять та пояснити їх на прикладах; відповідь студента правильна, але неповна, недостатньо аргументована, їй бракує самостійності при оцінюванні висловлюваних суджень.

0,5 балів – студент розрізняє об'єкт вивчення і може фрагментарно відтворити незначну частину навчального матеріалу; відповідь його елементарна, неповна, безсистемна, складається з кількох простих речень, часто на рівні «так – ні» (при виборі правильного варіанта із двох запропонованих викладачем);

1-2 бали – доповнення відповіді іншого студента та/або постановка запитань на семінарському занятті;

1-2 бали – підготовка доповіді або реферативного повідомлення;

1-2 бали – виконання індивідуального завдання під час самостійної роботи;

0-4 бали – вирішення тестових завдань:

Відсоток вирішених завдань, бали				
0-19%	20-29%	30-59%	60-79%	80-100%
0 балів	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали

Поточне тестування та самостійна робота										Залік	Сума
Розділ 1		Розділ 2			Розділ 3						
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10		
2	9	9	9	9	9	2	9	9	8	25	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Рекомендована література (основна, допоміжна)

10.1. Основна література:

1. Александров Д.О. Юридична психологія: підручник / за заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсєєва. Київ: КНТ, 2007. 360 с.
2. Бандурка А.М. Юридическая психология. Харьков: Титул, 2006. 680 с.
3. Бандурка О. М. Юридична деонтологія: підручник. Харків: Вид-во НУВС, 2002. 336 с.
4. Коновалова В.Е. Основы юридической психологии: Учеб. Изд. 2-е. Харьков: Одиссей, 2006. 352 с.
5. Скаун О. Ф. Юридическая деонтология: учебн. Харьков : Эспада, 2002. 504 с.

10.2. Допоміжна література:

1. Бедь В.В. Юридична психологія: навч. посіб. Львів: «Новий світ» - 2000», 2010.
2. Бочелюк В. Й. Юридична психологія. навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2010.
3. Землянська О.В. Особистість та методи її дослідження при проведенні судово-психологічної експертизи : монографія. Харків : ХНУВС, 2007. 243 с.
4. Землянська О.В. Особистість як об'єкт судово-психологічної експертизи. Харків: НУВС, 2004. 367 с.
5. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: Академічний курс: підруч. Київ: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004.
6. Філософія правового виховання / А. П. Гетьман, О.Г. Данильян, О. Л. Дзьобань та ін. Київ: Право, 2014. 248 с.

10.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Бібліотека Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.kiev.ua>
3. Бібліотека Київського національного університету імені Шевченка. URL: <http://www.univ.kie.ua>
4. Корпоративна система Галактика. URL: <http://ua-referat.com>
5. Найкращі он-лайн курси України та світу. URL: <https://prometheus.org.ua/>
6. Форум права (електронне наукове ахове видання). <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/index.htm>
7. Бібліотека Гумер. URL: www.gumer.info
8. Корпоративна система Галактика. URL: <http://ua-referat.com>
9. Найкращі он-лайн курси України та світу. URL: <https://prometheus.org.ua/>